

**รูปแบบการขับเคลื่อนโรงเรียนวิถีพุทธสู่ความสำเร็จ
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 4***
**A MODEL FOR DRIVING BUDDHIST SCHOOLS TOWARD SUCCESS
NAKHON SI THAMMARAT PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA
OFFICE 4**

ศิราณี ศักรินพานิชกุล

Siranee Sakkarinphanitchakul

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

E-mail: siranee.nui@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบัน และปัญหาอุปสรรคในการขับเคลื่อนโรงเรียนวิถีพุทธ 2) พัฒนารูปแบบการขับเคลื่อนโรงเรียนวิถีพุทธสู่ความสำเร็จ และ 3) นำเสนอรูปแบบการขับเคลื่อนโรงเรียนวิถีพุทธสู่ความสำเร็จ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 4 ใช้ระเบียบการวิจัยแบบผสมผสาน โดยการศึกษาสภาพปัจจุบัน และปัญหาอุปสรรค กลุ่มตัวอย่างที่ใช้เป็นโรงเรียนวิถีพุทธชั้นนำ 5 โรงเรียน เลือกแบบเจาะจง มีผู้ให้ข้อมูลโรงเรียนละ 9 รูป/คน รวม 45 รูป/คน เครื่องมือเป็นแบบสังเกตและสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา และค่าร้อยละ การพัฒนารูปแบบ ใช้การสนทนากลุ่ม ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 9 ท่าน เพื่อตรวจสอบเชิงวิพากษ์ และนำเสนอรูปแบบ เป็นการตรวจสอบความเหมาะสม และความเป็นไปได้ จากผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 9 ท่าน เครื่องมือเป็นแบบตรวจสอบรูปแบบ วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน และปัญหาอุปสรรค พบว่า โรงเรียนมีเป้าหมายการขับเคลื่อนโรงเรียนวิถีพุทธด้วยหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาสู่ความสำเร็จตามอัตลักษณ์ของโรงเรียนวิถีพุทธ ด้านกายภาพมีการรักษาสภาพการเป็นโรงเรียนวิถีพุทธและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง จัดกิจกรรมให้นักเรียนอย่างหลากหลาย เพื่อพัฒนาศีล สมาธิ ปัญญา ร่วมกันระหว่าง บ้าน วัด โรงเรียน และปัญหาที่พบคือนักเรียนส่วนใหญ่ไม่ได้สอบธรรมศึกษา เนื่องจากช่วงสถานการณ์โควิด 2) ผลการพัฒนารูปแบบ พบว่า ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ตามหลักธรรมทาง

* Received September 25, 2022; Revised October 10, 2022; Accepted November 28, 2022

พระพุทธศาสนา อิทธิบาท 4 ดังนี้ 2.1) ขั้นเตรียมการ: ฉันทะ 2.2) ดำเนินการ: วิริยะ 2.3) ประเมินผล: จิตตะ และ 2.4) ปรับปรุงและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง: วิมังสา และหลักไตรสิกขา ร่วมกันระหว่าง บ้าน วัด โรงเรียน และ 3) ผลการนำเสนอรูปแบบ เป็นการตรวจสอบความเหมาะสม และความเป็นไปได้ โดยผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง 9 ท่าน ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.61, S.D.= 0.49)

คำสำคัญ: รูปแบบ, การขับเคลื่อน, โรงเรียนวิถีพุทธสู่ความสำเร็จ

Abstract

The Objectives of this research article were: 1) to investigate the current conditions and problems with driving Buddhist schools; 2) to develop a model for driving Buddhist schools toward success; and 3) to examine the propriety and feasibility of a model for diving Buddhist schools toward success Nakhon Si Thammarat Primary Educational Service Area Office 4. The study employed a mixed-method research. A sample group used for studying the current conditions and problems consisted of forty-five key informants who were from five Buddhist schools. Nine key informants from each school were chosen by way of purposive sampling. The data were collected via observation and interview. Descriptive statistics and percentages were used to examine the collected data. A focus group discussion with nine experts was also held to critically evaluate the propriety and feasibility of a model. The obtained data were analyzed by mean and standard deviation. From the study, the following results are found: 1) From investigating the current conditions and problems with driving Buddhist schools, it is found that schools aim at driving Buddhist schools via the use of Buddhist teachings and are founded on Buddhist school identity. Schools have kept their physical Buddhistness in active while developing continuously via a range of initiatives to foster *sīla* (morality), *smādhi* (concentration), and *paññā* (wisdom) in collaboration with the village, temples, and schools. The problems found were that most students still have not taken the Dhamma examination due to the Covid-19 situation. 2) From developing a model for driving Buddhist schools toward success, it is discovered that there are four stages based on *Iddhipāda* (the Four Paths of Accomplishment) which are: 2.1) Preparation based on *Chanda* (desire); 2.2) Operation based on *Viriya* (effort); 2.3) Evaluation based on *Citta*

(thoughtfulness); and 2.4) Improvement and continual development based on Vīmamsā (Investigation). Trisikkhā (the Threefold Learning) is used in collaboration with villages, temples, and schools as well. And 3) After nine experts examined the propriety and feasibility of a model, the results showed the overall picture at the highest level ($\bar{x}$ = 4.61, S.D. = 0.49)

Keywords: Model; Driving; Buddhist Schools toward Success

บทนำ

ปัจจุบันสังคมไทยมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทั้งความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและด้านวัตถุ กระแสความเปลี่ยนแปลงเศรษฐกิจ สังคม รวมถึงการปฏิรูปทางการเมือง ส่งผลให้ค่านิยมของคนเปลี่ยนแปลงไปในด้านวัตถุนิยมมากขึ้นแต่ความเจริญในด้านศีลธรรมลดน้อยลง โดยเฉพาะความเสื่อมถอยด้านคุณธรรม จริยธรรมของเด็กและเยาวชนที่เป็นกำลังของประเทศในอนาคต ซึ่งมีผลทำให้เกิดปัญหาต่าง ๆ เช่น ปัญหายาเสพติด การพนัน และการติดยา ปัญหาเหล่านี้มีการแพร่กระจายมากขึ้น ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงทางด้านเศรษฐกิจและสังคมประเทศ ในโลกแห่งการแข่งขันกันด้วยปัญญาจำเป็นต้องสร้างเด็กและเยาวชนให้มีความเข้มแข็งทั้งด้านสติปัญญาและคุณธรรม จริยธรรม จึงสามารถอยู่ในสังคมได้ รวมทั้งเป็นพลังสร้างสรรค์การพัฒนาประเทศที่มีประสิทธิภาพต่อไป การศึกษา รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 67 กล่าวว่า รัฐพึงส่งเสริมและสนับสนุนการศึกษาและการเผยแผ่หลักธรรมของพระพุทธศาสนาเถรวาทเพื่อให้เกิดการพัฒนาจิตใจและปัญญา (ราชกิจจานุเบกษา, 2560) และกระทรวงศึกษาธิการได้น้อมนำพระบรมราโชบายด้านการศึกษาของสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมหาวชิราลงกรณบดินทรเทพยวรางกูร ในหลวงรัชกาลที่ 10 เป็นการสร้างพื้นฐานให้แก่คนรุ่นต่อไป ด้านพื้นฐานชีวิตที่มั่นคง มีคุณธรรม ประกอบกับแผนยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560-2580) ยุทธศาสตร์ที่ 3 การพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพคน เน้นการปลูกฝังระเบียบวินัย คุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมที่พึงประสงค์ เพื่อเตรียมวางรากฐานในการยกระดับประเทศไทยให้เป็นประเทศที่พัฒนาแล้ว มีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน โดยยึด “สร้างคนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา” (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 4, 2564) การจัดการศึกษาเพื่อสนองตอบการพัฒนาประเทศ นำเด็กและเยาวชนไทยก้าวทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลก โรงเรียนวิถีพุทธเป็นนวัตกรรมจัดการศึกษา 1 ใน 5 รูปแบบของกระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งโครงการโรงเรียนวิถีพุทธได้ดำเนินการมาตั้งแต่ปลายปีพุทธศักราช 2545 โดยใช้หลักไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ ปัญญา ในการพัฒนาเพื่อให้ผู้เรียนเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ มีปัญญา รู้และเข้าใจคุณค่าแท้ ใช้กระบวนการทางวัฒนธรรมแสวงหาปัญญา มีจิตเมตตาเป็นฐานในการดำเนินชีวิต โดยมีผู้บริหารและครูเป็นกัลยาณมิตร

ในการพัฒนาผ่านการดำเนินวิถีชีวิตประจำวันคือ การกิน ดู อยู่ ฟัง อย่างเท่าทันและเกิดเป็นภูมิคุ้มกันในตัวผู้เรียน ซึ่งในกระบวนการพัฒนาได้กำหนดอัตลักษณ์ 29 ประการสู่ความเป็นโรงเรียนวิถีพุทธเป็นตัวชี้วัดในการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องและให้ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม และมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ (กลุ่มนิเทศติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษา, 2564)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 4 ได้ดำเนินโครงการโรงเรียนวิถีพุทธมาตั้งแต่ปีการศึกษา 2555 ถึงปัจจุบัน ในปีการศึกษา 2563 ได้เปิดโอกาสให้โรงเรียนในสังกัดทั้งหมด 132 โรงเรียน เข้าร่วมโครงการตามความสมัครใจ พบว่า มีโรงเรียนที่สมัครเข้าร่วมโครงการ วิถีพุทธจำนวน 43 โรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 29.55 และโรงเรียนวิถีพุทธชั้นนำ จำนวน 5 โรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 3.79 (สถานศึกษาวิถีพุทธ, 2564) และปีงบประมาณ 2564 ได้ดำเนินจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธทุกโรง โดยศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลผลการประเมินตนเองตามอัตลักษณ์ 29 ประการ พบว่า โรงเรียนที่มีผลการประเมินตนเองตั้งแต่ระดับ 3 ขึ้นไป มีจำนวน 37 โรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 88.09 และโรงเรียนที่มีผลการประเมินตนเองในระดับ 0 มีจำนวน 6 โรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 14.30 เมื่อศึกษาข้อมูล พบว่า เป็นโรงเรียนที่สมัครเข้าร่วมโครงการในต้นปี 2564 และในบางโรงเรียนเปลี่ยนผู้รับผิดชอบใหม่ ยังไม่เข้าใจในเกณฑ์การประเมินตนเอง (กลุ่มนิเทศติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษา, 2564) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระณรงค์เดช อธิมุตโต (เดชาดิลก) ที่ได้ศึกษาสภาพปัญหาในโรงเรียนวิถีพุทธ พบว่า ครูและบุคลากรทางการศึกษายังไม่เข้าใจและจัดกิจกรรมไม่ต่อเนื่องในโรงเรียนวิถีพุทธ และผู้บริหารโรงเรียนขาดความเข้าใจในเรื่องวิถีพุทธอย่างแท้จริง (พระณรงค์เดช อธิมุตโต (เดชาดิลก), 2560) จึงได้นำผลจากการศึกษาข้อมูลดังกล่าวมาเพื่อจัดกิจกรรมพัฒนาอัตลักษณ์ 29 ประการ การยกระดับโรงเรียนวิถีพุทธทั่วไปให้เป็นโรงเรียนวิถีพุทธชั้นนำ และโรงเรียนวิถีพุทธพระราชทาน ซึ่งโรงเรียนได้แจ้งความประสงค์ในการพัฒนาเพื่อเป็นโรงเรียนวิถีพุทธชั้นนำ จำนวน 33 โรง และโรงเรียนวิถีพุทธพระราชทาน จำนวน 20 โรง สำหรับกิจกรรมที่ไม่สามารถดำเนินการได้ การถอดบทเรียนโรงเรียนวิถีพุทธชั้นนำ จำนวน 5 โรง ไม่สามารถดำเนินการได้ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) เพราะการถอดบทเรียนในครั้งนี้มีตัวแทนจากหลายหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ซึ่งบางท่านไม่สะดวกกับการใช้เครื่องมือสื่อสารและขาดมิติขององค์ประกอบในการดำเนินงาน (กลุ่มนิเทศติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษา, 2564)

โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 4 ที่สมัครเข้าร่วมโครงการโรงเรียนวิถีพุทธพยายามปรับกระบวนการบริหารจัดการให้สอดคล้องกับ แนวทางการดำเนินงานของโรงเรียนวิถีพุทธตามอัตลักษณ์ 29 ประการ นอกจากนั้นกลุ่มนิเทศติดตาม และประเมินผลการจัดการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 4 ได้ดำเนินการจัดโครงการ/กิจกรรมในการส่งเสริมพัฒนา

โรงเรียนวิถีพุทธทุกโรงในสังกัดอย่างต่อเนื่อง ได้แก่ พัฒนาครู ผู้บริหารสถานศึกษา อบรมประชุมสัมมนา การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในกลุ่มออนไลน์ และศึกษา ดูงานโรงเรียนวิถีพุทธพระราชทาน เป็นต้น ส่งผลให้การประเมินตัวชี้วัดตามมาตรฐานการปรับปรุงประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการ ประจำปีงบประมาณ 2564 และรายงานผลการดำเนินงานผ่านระบบรายงานผลการประเมินส่วนราชการตามมาตรการปรับปรุงประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการ (KRS : KPI Report System) ตามที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนด และมีความสำเร็จการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ ระดับ 5 (ระบบรายงานผลการประเมินส่วนราชการ, 2564)

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาเกี่ยวกับรูปแบบการขับเคลื่อนโรงเรียนวิถีพุทธสู่ความสำเร็จ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 4 โดยศึกษาการดำเนินงานของโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการโรงเรียนวิถีพุทธ ที่ประสบความสำเร็จและที่ได้รับคัดเลือกเป็นโรงเรียนวิถีพุทธชั้นนำ เพื่อนำมาบูรณาการในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรมผู้เรียน ตามแนวทางโรงเรียนวิถีพุทธที่เหมาะสมกับโรงเรียน ผลที่ได้รับจากการวิจัยครั้งนี้ หน่วยงานองค์กรที่เกี่ยวข้อง ผู้บริหาร ครูผู้สอน หรือผู้ที่สนใจสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางการขับเคลื่อนโรงเรียนวิถีพุทธให้ประสบความสำเร็จ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน และปัญหาอุปสรรคในการขับเคลื่อนโรงเรียนวิถีพุทธ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 4
2. เพื่อพัฒนารูปแบบการขับเคลื่อนโรงเรียนวิถีพุทธสู่ความสำเร็จ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 4
3. เพื่อนำเสนอรูปแบบการขับเคลื่อนโรงเรียนวิถีพุทธสู่ความสำเร็จ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 4

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสานประกอบด้วยการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ได้ดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ศึกษาสภาพปัจจุบัน และปัญหาอุปสรรคการขับเคลื่อนโรงเรียนวิถีพุทธสู่ความสำเร็จ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 4

แหล่งข้อมูล โรงเรียนวิถีพุทธชั้นนำ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 4 จำนวน 5 โรงเรียน เลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive

Selection) คือ 1) โรงเรียนวัดกลาง 2) โรงเรียนบ้านปากเจ้า 3) โรงเรียนวัดชลธาราม 4) โรงเรียนบ้านทุ่งชน และ 5) โรงเรียนวัดหลวงครู ผู้ให้ข้อมูลโรงเรียนละ 9 รูป/คน รวมทั้งหมดจำนวน 45 รูป/คน ตามกลุ่มผู้ให้ข้อมูล 3 กลุ่ม ดังนี้ 1) กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ประกอบด้วย 1.1) ผู้บริหารสถานศึกษา 1.2) ศึกษาพิเศษที่รับผิดชอบโครงการโรงเรียนวิถีพุทธ และ 1.3) กรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน 2) กลุ่มผู้ปฏิบัติ (Casual Informant) ประกอบด้วย 2.1) นักเรียน 2.2) ครูผู้รับผิดชอบโครงการโรงเรียน วิถีพุทธ และ 2.3) ครูผู้สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษาศาสนาและวัฒนธรรม 3) กลุ่มผู้ให้ข้อมูลทั่วไป (General Informant) ประกอบด้วย 3.1) ผู้ปกครองนักเรียน 3.2) พระสงฆ์ และ 3.3) ผู้นำหมู่บ้าน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย แบบสังเกต และแบบสัมภาษณ์ ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นตรวจสอบเครื่องมือโดยอาจารย์ที่ปรึกษาคุณุณีพันธ์ และผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 ท่าน ซึ่งเครื่องมือในการวิจัยมีลักษณะดังนี้

1. แบบบันทึกการสังเกตเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List) และรายการบันทึกเพิ่มเติมในส่วนท้าย ตามประเด็นการขับเคลื่อนโรงเรียนวิถีพุทธ 5 ด้าน คือ 1) ด้านกายภาพ 2) ด้านกิจกรรมประจำวันพระ 3) ด้านการเรียนการสอน 4) ด้านพฤติกรรม ครู ผู้บริหารโรงเรียน และนักเรียน และ 5) ด้านการส่งเสริมวิถีพุทธ ใช้สำหรับสังเกตสภาพปัจจุบัน และปัญหาอุปสรรค การขับเคลื่อนโรงเรียนวิถีพุทธ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 4 ตามตัวชี้วัดโรงเรียนวิถีพุทธ 29 ประการ

2. แบบสัมภาษณ์ความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน และปัญหาอุปสรรคการขับเคลื่อนโรงเรียนวิถีพุทธสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 4

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลเชิงลึกในการลงภาคสนามด้วยตนเองและใช้แบบสังเกตและแบบสัมภาษณ์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา จากแบบสัมภาษณ์และแบบสังเกตที่ได้จากการเก็บข้อมูลการวิจัย (แบบสังเกตในส่วนแบบตรวจสอบรายการ Check List) หาค่าเฉลี่ย

2. การพัฒนารูปแบบการขับเคลื่อนโรงเรียนวิถีพุทธสู่ความสำเร็จ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 4

แหล่งข้อมูล สังเคราะห์ผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน และปัญหาอุปสรรคในการขับเคลื่อนโรงเรียนวิถีพุทธสู่ความสำเร็จ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 4 แล้วร่างรูปแบบ และการตรวจสอบรูปแบบการขับเคลื่อนโรงเรียนวิถีพุทธสู่ความสำเร็จ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 4 โดย

ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 9 ท่านซึ่งผู้วิจัยได้ทำการคัดเลือก แบบเจาะจง (Purposive Sampling) และนำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาผู้เชี่ยวชาญพิจารณา

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย แบบสนทนากลุ่มที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นตรวจสอบเครื่องมือโดยอาจารย์ที่ปรึกษาผู้เชี่ยวชาญ และผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 ท่าน

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 9 ท่าน ตรวจสอบเชิงวิพากษ์รูปแบบการขับเคลื่อนโรงเรียนวิถีพุทธสู่ความสำเร็จ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 4 โดยใช้เทคนิคการสนทนากลุ่ม (Focus group Discussion) ผ่านระบบออนไลน์ Google Meet และผู้วิจัยบันทึกเสียงการสนทนากลุ่มเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนาตามข้อมูลที่ได้จากการผู้ทรงคุณวุฒิ สนทนากลุ่ม จากตรวจสอบเชิงวิพากษ์ ปรับปรุงรูปแบบการขับเคลื่อนโรงเรียนวิถีพุทธสู่ ความสำเร็จ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 4 แล้วนำเสนอ อาจารย์ที่ปรึกษา ดุษฎีนิพนธ์เพื่อพิจารณา

3. นำเสนอรูปแบบการขับเคลื่อนโรงเรียนวิถีพุทธสู่ความสำเร็จ สำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 4

แหล่งข้อมูล ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 9 ท่าน ตรวจสอบความเหมาะสม และความเป็นไป ได้ เพื่อยืนยันความถูกต้อง ของรูปแบบการขับเคลื่อนโรงเรียนวิถีพุทธสู่ความสำเร็จ สำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 4 เพื่อนำเสนอรูปแบบการขับเคลื่อน โรงเรียนวิถีพุทธสู่ความสำเร็จ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 4

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย แบบตรวจสอบความเหมาะสม และความเป็นไปได้ที่ผู้วิจัย สร้างขึ้นเป็นแบบมาตรวัดประมาณค่า (Rating Scale) ตามวิธีของลิเคอร์ท (Likert) มีระดับ 5 โดยกำหนดเกณฑ์การให้คะแนนและเกณฑ์การแปลความหมายของค่าเฉลี่ยในแต่ละข้อคำถาม ดังนี้ ให้คะแนน หมายถึง 5 มีความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในระดับมากที่สุด 4 มีความ เหมาะสมและความเป็นไปได้ในระดับมาก 3 มีความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในระดับปาน กลาง 2 มีความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในระดับน้อย 1 มีความเหมาะสมและความเป็นไป ได้ระดับน้อยที่สุด เกณฑ์การแปลความหมายของค่าเฉลี่ยแต่ละข้อคำถาม 4.51 - 5.00 หมายถึง มีความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในระดับมากที่สุด 3.51 - 4.50 หมายถึง มีความ เหมาะสมและความเป็นไปได้ในระดับมาก 2.51 - 3.50 หมายถึง มีความเหมาะสมและความเป็นไป ได้ในระดับปานกลาง 1.51 - 2.50 หมายถึง มีความเหมาะสมและความเป็นไปได้ใน ระดับน้อย 1.00 - 1.50 หมายถึง มีความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในระดับน้อยที่สุด (บุญ ชม ศรีสะอาด และบุญสูง นิลแก้ว, 2535) เครื่องมือตรวจสอบโดยอาจารย์ที่ปรึกษา ดุษฎีนิพนธ์ และผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 ท่าน

การเก็บรวบรวมข้อมูล ขอความอนุเคราะห์ทรงคุณวุฒิจำนวน 9 ท่าน ตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้เพื่อยืนยันความถูกต้องของรูปแบบการขับเคลื่อนโรงเรียนวิถีพุทธสู่ความสำเร็จ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 4 โดยใช้แบบตรวจสอบความเหมาะสม และความเป็นไปได้

การวิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของแบบตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้จากผู้ทรงคุณวุฒิ

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน และปัญหาอุปสรรคในการขับเคลื่อนโรงเรียนวิถีพุทธ สู่ความสำเร็จ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 4 พบว่า โรงเรียนมีเป้าหมายการขับเคลื่อนโรงเรียนวิถีพุทธด้วยหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาสู่ความสำเร็จตามอัตลักษณ์ของโรงเรียนวิถีพุทธ โรงเรียนได้รักษาสภาพด้านกายภาพ การเป็นโรงเรียนวิถีพุทธให้คงอยู่ในสภาพที่ใช้งานได้และมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง จัดกิจกรรมให้นักเรียนได้ดำเนินการอย่างหลากหลายเพื่อพัฒนา ศิล สมาธิ ปัญญา ร่วมกันระหว่าง บ้าน วัด โรงเรียน และปัญหาที่พบคือนักเรียนส่วนใหญ่ไม่ได้สอบธรรมศึกษา เนื่องจากช่วงสถานการณ์โควิดที่ผ่านมา

2. ผลการพัฒนารูปแบบการขับเคลื่อนโรงเรียนวิถีพุทธสู่ความสำเร็จ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 4 พบว่า ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา อิทธิบาท 4 ดังนี้ 1) ขั้นเตรียมการ: ฉันทะ 2) ดำเนินการ: วิริยะ 3) ประเมินผล: จิตตะ และ 4) ปรับปรุงและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง: วิมังสา และหลักไตรสิกขา ร่วมกันระหว่าง บ้าน วัด โรงเรียน

3. ผลการนำเสนอรูปแบบการขับเคลื่อนโรงเรียนวิถีพุทธสู่ความสำเร็จ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 4 โดยการตรวจสอบความเหมาะสม และความเป็นไปได้ จากผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง 9 ท่าน ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.61, S.D. = 0.49$) โดยเรียงจากมากไปน้อย คือ ด้านความเป็นไปได้ และด้านความเหมาะสม อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.67, S.D. = 0.47$ และ $\bar{X} = 4.55, S.D. = 0.50$) ตามลำดับ

อภิปรายผล

1. ผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน และปัญหาอุปสรรคในการขับเคลื่อนโรงเรียนวิถีพุทธสู่ความสำเร็จ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 4 พบว่า โรงเรียนมีเป้าหมายการขับเคลื่อนโรงเรียนวิถีพุทธด้วยหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาสู่ความสำเร็จตามอัตลักษณ์ของโรงเรียน วิถีพุทธ โรงเรียนได้รักษาสภาพด้านกายภาพ การเป็นโรงเรียนวิถีพุทธให้คงอยู่ในสภาพที่ใช้งานได้และมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง จัดกิจกรรมให้นักเรียนได้

ดำเนินการอย่างหลากหลายเพื่อพัฒนาศีล สมาธิ ปัญญา ร่วมกันระหว่าง บ้าน วัด โรงเรียน สอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาสุรศักดิ์ สุรสโก (โพธิ์เงิน) ได้ทำการวิจัย “ปัจจัยที่มีผลต่อการบริหารโรงเรียนวิถิพุทธชั้นนำของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานนทบุรี” พบว่า สภาพการบริหารโรงเรียนวิถิพุทธชั้นนำของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานนทบุรีทั้งในด้านกายภาพ ด้านพฤติกรรมครู ผู้บริหารและนักเรียน ด้านการเรียนการสอน ด้านกิจกรรมประจำวันพระ และด้านการส่งเสริมวิถิพุทธ ในภาพรวมพบว่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก และปัจจัยที่มีผลต่อการบริหารโรงเรียนวิถิพุทธชั้นนำของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานนทบุรี พบว่า มีปัจจัยทั้งเชิงบวกและเชิงลบ ในเชิงบวกนั้นสิ่งที่มีผลต่อการบริหารโรงเรียนวิถิพุทธชั้นนำ ได้แก่ การเอาใจใส่ดูแลของผู้บริหาร คณะครู นักเรียนและผู้ปกครอง รวมทั้งการส่งเสริมจากพระสงฆ์และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการขับเคลื่อนกิจกรรมเชิงพุทธ โดยมีการนำหลักพุทธธรรมและหลักวิถิพุทธมาประยุกต์ใช้อย่างเหมาะสม (พระมหาสุรศักดิ์ สุรสโก (โพธิ์เงิน), 2557) นอกจากนั้น ปัญหาที่พบคือนักเรียนส่วนใหญ่ไม่ได้สอบธรรมศึกษาเนื่องจากช่วงสถานการณ์โควิดที่ผ่านมา

2. ผลการพัฒนารูปแบบการขับเคลื่อนโรงเรียนวิถิพุทธสู่ความสำเร็จ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 4 พบว่า ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา อิทธิบาท 4 ดังนี้ 1) ขั้นเตรียมการ: ฉันทะ 2) ดำเนินการ: วิริยะ 3) ประเมินผล: จิตตะ และ 4) ปรับปรุงและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง: วิมังสา และหลักไตรสิกขา ร่วมกันระหว่าง บ้าน วัด โรงเรียน สอดคล้องกับงานวิจัยของจเด็จ ทศวงษา ได้ทำการวิจัย “การพัฒนารูปแบบการดำเนินงานโรงเรียนวิถิพุทธของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3” พบว่า รูปแบบการดำเนินงานโรงเรียนวิถิพุทธของสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3 มีองค์ประกอบ 6 ขั้นตอน คือ 1) ขั้นเตรียมการ 2) ขั้นตอนการจัดสภาพและองค์ประกอบ 3) ขั้นตอนการพัฒนาผู้เรียนและบุคลากรตามระบบไตรสิกขา 4) ขั้นนิเทศ ติดตาม ส่งเสริม สนับสนุน 5) ขั้นปรับปรุงเปลี่ยนแปลง แก้ไข และ 6) ขั้นประเมินผลเผยแพร่ผลการดำเนินงาน (จเด็จ ทศวงษา, 2560) และสอดคล้องกับงานวิจัยของรัศมี พัฒนสระคู ได้ทำการวิจัย “โรงเรียนวิถิพุทธ : การพัฒนารูปแบบการบริหารงานพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม นักเรียนในภาคอีสาน” พบว่า การพัฒนารูปแบบการบริหารงานพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนโรงเรียนวิถิพุทธในภาคอีสาน ประกอบด้วย 1) การเตรียมการ 2) การจัดสภาพและองค์ประกอบ 3) การพัฒนาตามหลักไตรสิกขา 4) การดูแลสนับสนุนใกล้ชิด 5) การปรับปรุงและพัฒนาต่อเนื่อง และ 6) การประเมินผลและเผยแพร่ผลการดำเนินงาน (รัศมี พัฒนสระคู, 2556)

3. ผลการนำเสนอรูปแบบการขับเคลื่อนโรงเรียนวิถิพุทธสู่ความสำเร็จ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 4 โดยการตรวจสอบความเหมาะสม และ

ความเป็นไปได้ จากผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง 9 ท่าน ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.61, S.D. = 0.49$) โดยเรียงจากมากไปน้อย คือ ด้านความเป็นไปได้ และด้านความเหมาะสม อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.67, S.D. = 0.47$ และ $\bar{X} = 4.55, S.D. = 0.55$) ตามลำดับ สอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาศุภวัฒน์ สุขดำ ได้ทำการวิจัย “รูปแบบการบริหารโรงเรียนวิถีพุทธ จังหวัดสงขลา” พบว่า ผลการตรวจสอบและยืนยันรูปแบบการบริหารโรงเรียนวิถีพุทธ จังหวัดสงขลา โดยการใช้การสัมมนากลุ่มอิงผู้เชี่ยวชาญ (Connoisseurship) จำนวน 10 คน มีความคิดเห็นต่อรูปแบบการบริหารโรงเรียนวิถีพุทธ จังหวัดสงขลา โดยภาพรวมทั้งหมดอยู่ในระดับมากที่สุด ด้านความเหมาะสม ในส่วนด้านความเป็นไปได้ รูปแบบนี้เป็นที่ยอมรับได้ มีความเป็นไปได้ที่โรงเรียนที่สมัครเข้าร่วมโครงการโรงเรียนวิถีพุทธ จะนำรูปแบบนี้ไปใช้ และรูปแบบนี้นำไปใช้ในสถานการณ์จริงได้สถานศึกษาวิถีพุทธ (พระมหาศุภวัฒน์ สุขดำ, 2562)

องค์ความรู้ใหม่

รูปแบบการขับเคลื่อนโรงเรียนวิถีพุทธสู่ความสำเร็จ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 4 ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา อิทธิบาท 4 ดังนี้ 1) ขั้นเตรียมการ: ฉันทะ 2) ดำเนินการ: วิริยะ 3) ประเมินผล: จิตตะ 4) ปรับปรุงและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง: วิมังสา และหลักไตรสิกขา ร่วมกันระหว่าง บ้าน วัด โรงเรียน แสดงดังภาพประกอบ

ภาพประกอบ รูปแบบการขับเคลื่อนโรงเรียนวิถีพุทธสู่ความสำเร็จ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 4

จากภาพประกอบ แสดงถึงรูปแบบการขับเคลื่อนโรงเรียนวิถีพุทธสู่ความสำเร็จ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 4 เป็นรูปแบบการพัฒนาโรงเรียน วิถีพุทธสู่ความสำเร็จ มุ่งองค์ประกอบลำดับขั้นตอนตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา (อิทธิบาท 4) และหลักไตรสิกขา ร่วมกันระหว่าง บ้าน วัด โรงเรียน ที่ใช้ในการพัฒนาตนเอง ไปสู่ความสำเร็จ ซึ่งประกอบด้วยขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. ขั้นเตรียมการ: ฉันทะ การวางแผนการดำเนินงานขับเคลื่อนโรงเรียนวิถีพุทธให้ประสบความสำเร็จ ผู้บริหาร ครู นักเรียนจะต้องมีความพอใจรักใคร่ในสิ่งนั้น (ฉันทะ) เมื่อบุคคลมีความพอใจรักใคร่ ในสิ่งที่สนใจหรืออยู่ในความรับผิดชอบย่อมคิดวิเคราะห์วางแผนการทำงานอย่างรอบคอบเพื่อให้งานนั้นสำเร็จลุล่วงด้วยดี มีประเด็นสำคัญที่ต้องคำนึงถึงในการเตรียมการ ดังนี้ การกำหนดเป้าหมาย จุดเน้น วิสัยทัศน์ และแผนงานโครงการ/กิจกรรม ที่ชัดเจน ในแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา แผนปฏิบัติการประจำปี การหาที่ปรึกษา แหล่งศึกษา เอกสาร ข้อมูลต่าง ๆ การเตรียมบุคลากร การจัดทำคู่มือ แผนการจัดการเรียนรู้ และปฏิทินการปฏิบัติงาน

2. ขั้นดำเนินการ: วิริยะ การดำเนินงานขับเคลื่อนโรงเรียนวิถีพุทธให้ประสบความสำเร็จ ผู้บริหาร ครู นักเรียนจะต้องมีความพากเพียร (วิริยะ) ในสิ่งนั้น มีความมุ่งมั่นที่จะปฏิบัติ ไม่ย่อท้อต่อความยากลำบากในการดำเนินงานนั้น การจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาผู้เรียนตามแนวทางโรงเรียนวิถีพุทธ ตาม อัตลักษณ์ 29 ประการโดยยึดหลักไตรสิกขา และการมีส่วนร่วมระหว่าง บ้าน วัด โรงเรียน

3. ขั้นประเมินผล: จิตตะ การดำเนินงานขับเคลื่อนโรงเรียนวิถีพุทธให้ประสบความสำเร็จ ผู้บริหาร ครู นักเรียนจะต้องเอาใจใส่ฝักใฝ่ในสิ่งนั้นหมั่นทบทวนตรวจสอบการปฏิบัติงานตามแผนที่วางไว้ (จิตตะ) เพื่อแก้ไขข้อบกพร่องของการดำเนินงานตามแผน ประกอบไปด้วย 1) การนิเทศ ติดตามผล 2) การประเมินผล โดยประเมินตามแนวทางของโรงเรียนวิถีพุทธตามอัตลักษณ์ 29 ประการ และในการประเมินเน้นข้อมูลเชิงประจักษ์เชื่อถือได้

4. ขั้นปรับปรุงและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง: วิมังสา การดำเนินงานขับเคลื่อนโรงเรียนวิถีพุทธให้ประสบความสำเร็จ ผู้บริหาร ครู นักเรียนจะต้อง หมั่นสอดส่องในเหตุผลของสิ่งนั้นด้วยปัญญา (วิมังสา) เพื่อนำเหตุแห่งความไม่สำเร็จไปใช้ในการพัฒนาแผนการปฏิบัติงานในครั้งต่อไป โดยนำข้อมูลจากการนิเทศ ติดตามและผลจากการประเมินตามแนวทางโรงเรียนวิถีพุทธตามอัตลักษณ์ 29 ประการ มาพิจารณาแล้วกำหนดปรับปรุงหรือพัฒนางานที่กำลังดำเนินการอยู่ให้ดียิ่งขึ้น

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องรูปแบบการขับเคลื่อนโรงเรียนวิถีพุทธสู่ความสำเร็จ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 4 สรุปผลการวิจัยดังนี้ 1) ผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน และปัญหาอุปสรรค พบว่า โรงเรียนมีเป้าหมายการขับเคลื่อนโรงเรียนวิถีพุทธด้วยหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาสู่ความสำเร็จตามอัตลักษณ์ของโรงเรียนวิถีพุทธ ด้านกายภาพมีการรักษาสภาพการเป็นโรงเรียนวิถีพุทธและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง จัดกิจกรรมให้นักเรียนอย่างหลากหลาย เพื่อพัฒนาศีล สมาธิ ปัญญา ร่วมกันระหว่าง บ้าน วัด โรงเรียน และปัญหาที่พบคือ นักเรียนส่วนใหญ่ไม่ได้สอบธรรมศึกษา เนื่องจากช่วงสถานการณ์โควิด 2) ผลการพัฒนารูปแบบ พบว่า ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา อิทธิบาท 4 ดังนี้ 2.1) ขั้นเตรียมการ: ฉันทะ 2.2) ดำเนินการ: วิริยะ 2.3) ประเมินผล: จิตตะ และ 2.4) ปรับปรุงและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง: วิมังสา และหลักไตรสิกขา ร่วมกันระหว่าง บ้าน วัด โรงเรียน และ 3) ผลการนำเสนอรูปแบบ เป็นการตรวจสอบความเหมาะสม และความเป็นไปได้ โดยผู้ทรงคุณวุฒิ ทั้ง 9 ท่าน ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด คือ ด้านความเป็นไปได้ และด้านความเหมาะสม ส่วนข้อเสนอแนะการวิจัย แยกตามประเด็น ดังนี้ 1) ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย คือ 1.1) กระทรวงศึกษาธิการควรตระหนักความสำคัญของคุณธรรม จริยธรรมของผู้เรียน และส่งเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับโรงเรียนที่สมัครเข้าร่วมโครงการวิถีพุทธเพื่อใช้พัฒนาผู้เรียนให้เป็นพลเมืองที่ดีของสังคม และประเทศชาติ 1.2) กระทรวงศึกษาธิการควรสนับสนุนงบประมาณค่าตอบแทนให้กับครูพระสอนศีลธรรมที่มาสอนในโรงเรียนที่สมัครเข้าร่วมโครงการวิถีพุทธ และสนับสนุน งบประมาณ วัสดุ อุปกรณ์ สื่อประกอบในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และ 1.3) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาส่งเสริมนักเรียน ครูและบุคลากรทางการศึกษาในโรงเรียนที่สมัครเข้าร่วมโครงการวิถีพุทธสอบธรรมศึกษาอย่างต่อเนื่อง 2) ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ คือ 2.1) จัดทำข้อตกลงในการพัฒนางานโรงเรียนวิถีพุทธระหว่างผู้บริหารสถานศึกษาที่เข้าร่วมโครงการวิถีพุทธกับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา 2.2) โรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการวิถีพุทธ ควรปรับปรุงกิจกรรมโรงเรียนวิถีพุทธให้สอดคล้องกับชีวิตประจำวันตามบริบทและให้มีความเข้มแข็ง และ 2.3) ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถนำรูปแบบการขับเคลื่อนโรงเรียนวิถีพุทธสู่ความสำเร็จ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 4 ไปใช้ในการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม นักเรียน โรงเรียน ครู และตนเองให้มีความก้าวหน้าทางวิชาชีพ และ 3) ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยต่อไป คือ 3.1) พัฒนาคู่มือการขับเคลื่อนโรงเรียน วิถีพุทธสู่ความสำเร็จ 3.2) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการขับเคลื่อนโรงเรียนวิถีพุทธที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และ 3.3) ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการขับเคลื่อนโรงเรียนวิถีพุทธสู่ความสำเร็จ

เอกสารอ้างอิง

- กลุ่มนิเทศติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษา. (2564). รายงานโครงการการส่งเสริมการจัดการศึกษาแนวพุทธด้วยการจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning ปีงบประมาณ 2564. นครศรีธรรมราช: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 4.
- จเด็จ ทศวงษา. (2560). การพัฒนารูปแบบการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3. ใน ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาพุทธบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- บุญชม ศรีสะอาด และบุญส่ง นิลแก้ว. (2535). การอ้างอิงประชากรเมื่อใช้เครื่องมือแบบมาตราส่วนประมาณค่ากับกลุ่มตัวอย่าง. วารสารการวัดผลการศึกษา มศว มหาสารคาม, 3(1), 23-2.
- พระณรงค์เดช อธิมุตโต (เดชาดิลก). (2560). รูปแบบการพัฒนาศูนย์การเรียนรู้โรงเรียนวิถีพุทธ. ใน ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาพุทธบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาศุภวัฒน์ สุขดำ. (2562). รูปแบบการบริหารโรงเรียนวิถีพุทธ จังหวัดสงขลา. วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์, 6(6), 3188-3211.
- พระมหาสุศักดิ์ สุรสกโก (โพธิ์เงิน). (2557). ปัจจัยที่มีผลต่อการบริหารโรงเรียนวิถีพุทธชั้นนำของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานนทบุรี. ใน ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาพุทธบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ระบบรายงานผลการประเมินส่วนราชการ. (2564). การประเมินตัวชี้วัดตามมาตรฐานการปรับปรุงประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการ. เรียกใช้เมื่อ 14 พฤษภาคม 2564 จาก https://krs.psdg-obec.go.th/indata_report2.php.
- รัศมี พัฒนสระคู. (2556). โรงเรียนวิถีพุทธ : การพัฒนารูปแบบการบริหารงานพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม นักเรียนในภาคอีสาน. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาศิลปศาสตร์. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ราชกิจจานุเบกษา. (2560). รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560. เรียกใช้เมื่อ 4 พฤษภาคม 2564 จาก https://www.ect.go.th/ect_th/ewt_dl_link.php?nid=2237
- สถานศึกษาวิถีพุทธ. (2564). ข้อมูลสรุประดับคะแนนการประเมิน 29 ประการ. เรียกใช้เมื่อ 14 พฤษภาคม 2564 จาก <https://www.vitheeabuddha.com/main.php?url=resultdata>

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 4. (2564). แผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ 2564. เรียกใช้เมื่อ 14 พฤษภาคม 2564 จาก <https://www.pnst4.go.th>.